

Xihoxo lexikulu

---

 nalibali.org/story-library/multilingual-stories/xihoxo-lexikulu

Author

Mutsari i Desirée Botha

Illustrator

Mukombisi i Chantelle na Burgen Thorne

A ku ri siku ra kahle, ro lolohisa ku nava ni nambu. Swilo hinkswaswo a swi miyerile. Huwa ntsena a ku ri ya N’waxinyenyani loyi a yimbelela hi rito ra le hansi swinene loko a ri karhi a basisa meno lamakulu, ya swiphepherhele ya N’wampfuvu.

N’wampfuvu a tiphina hi ku basisiwa meno. A etlele a humesile na nhloko ematini, na nomo wa yena wu pfulekile swinene. Dyambu a ri n’wi kufumeta kutani loko a nga se swi lemuka, a byi ri karhi byi phaha. A lorha hi banyi lebyi abyi papamala kwala kusuhi na yena kutani, emilorhweni ya yena, a khatlula a khojeta.

“U dyile N’waxinyenyani!” Rito ri pfuxa N’wampfuvu hi xitshuketa. A ku ri yin’wana ya micololwani. A languteka a hlundzukile swinene! Xikandza xa yena xa pinki a xi hundzukile xo tshwuka!

“U dyile N’waxinyenyani,” a huwelela nakambe, a ri karhi a kombetela N’wampfuvu hi ripiku ra yena.

“Ndzi nge swi endli!” N’wampfuvu a tiyimelela.” Mina ndzi dya byanyi, ku nga ri swinyenyani! Handlekaswona, N’waxinyenyani i munghana wa mina! A ndzi nge n’wi dyi!”

“Ndzi ku vonile! A ri karhi a basisa meno ya wena, kutani wena u n’wi mita!”

N’wampfuvu a tsundzuka norho wa yona. Sweswi a tela hi ku chava! Xana a nga va a mitile munghana wa yena hi xihoxo? Kutani, loko a ri karhi a huma ematini, a twa mpfumawulo wa ku yimbelela. A ku ri N’waxinyenyani!

N'wampfuvu u langutile hinkwako ku vona laha N'waxinyenyani a nga va a ri kona. Ekuheteleleni, a lemuka leswaku mpfumawulo wu huma endzeni ka khwiri ra yena. A mitile munghana wa yena!

“Wa swi vona? Ndzi ku byerile!” ku vula N'wancololwani. “U dyile N'waxinyenyani!”

“A ... a ndzi nga lavi ku n'wi ...” N'wampfuvu a rila, “Hi fanele hi n'wi ponisa. Hi fanele hi n'wi humesa ekhwirini ra mina!”

Hi nkarhi lowu swiharhi hinkwaswo leswi a swi tshama ku nava na nambu a swi tile kwala kusuhi ku ta twisisa leswi nga humelela. Va sungurile ku ta na makungu.

“A hi rhumeni swihlampfani endzeni ka khwiri ra wena. Swi ta rhangela N'waxinyenyani ndlela leswaku a kota ku hlambela a huma,” ku vula N'wamfenhe. Kambe ku twa leswi, swihlampfani hinkwaswo swi baleka swi hlambela swi ya ekule.

“Hi nga tirhisa rin'we ra meno ya mina ku panda khwiri ra wena leswaku hi ponisa N'waxinyenyani,” ku ringanyeta N'wanghala. N'wampfuvu a nga yi voni yi ri mianakanyo ya kahle!

“Xana hi ta endla yini? N’waxinyenyani a nga fanelanga ku tshama ekhwirini ra mina hilaha ku nga heriki!” ku vula N’wampfuvu. Kambe a ri hava mianakanyo yo antswa. Kumbe a pfumelela N’wanghala ku tsema khwiri ra yena kutani va humesa N’waxinyenyani. A ri ekusuhi na ku pfumela loko N’waxikhovha lowa vutlharhi a ta fika ku ta n’wi ponisa.

“Tshamisekani, hinkwenu,” ku vula N’waxikhovha. Hinkwavo va yingisela. “Ndzi kumeleni risiva lerikulu,” a lerisa.

Hi xihatla, xin’wana xa swinyenyani xi hahela laha N’wancololwani a yimile kona kutani xi yisa leswi N’waxikhovha a nga swi kombela.

“U tirhile!” ku vula N’waxikhovha loko a ri karhi a hahela ehansi emahlweni ka N’wampfuvu. “Sweswi pfula nomo wa wena hilaha u nga kotaka hakona, hikuva ndzi ya tlulela endzeni ka wona!” a vula.

“U nga endli sweswo! U ta ku dya na wena!” ku tshinya N’wamfenhe.

“Heyii, miyela!” N’waxikhovha a va byela. Kambe hi rito ra le hansi a ku eka N’wampfuvu, “U nga swi endli sweswo! Eka hinkwaswo leswi u nga swi endlaka, u nga pfali nomo wa wena loko ndzi ri le ndzeni!”

“N’waxikhovha a tlulela endzeni ka tihlanya ta N’wampfuvu letikulu leto chavisa! Kutani hi ku olova a sungula ku dikida nkolo wa N’wampfuvu hi risiva. Rosungula swi endle N’wampfuvu a hlekelela, kambe hi nkarhinyana ...

“Khohlo... khohlo... khohlooooo!” N’wampfuvu u khohlorile, N’waxikhovha na N’waxinyenyani va huma va ri karhi va haha kusuka enon’weni wa N’wampfuvu! Havumbirhi a va lo ribya hi marha ya N’wampfuvu. N’waxinyenyani u vukarhile N’waxikhovha kutani va tsutsuma va ya vukarha N’wampfuvu na yena.

“Ndzi khomeli!” ku vula N’wampfuvu.

“U nga tivoni nandzu,” ku vula N’waxinyenyani. “A ndzi fanele ndzi ku pfluxile loko u khudzehela. Ndza swi tiva leswaku a wu nga lavi ku endla tano. A ku ri xihoxo, naswona, ndzi kahle swinene.”

N’wampfuvu na N’waxinyenyani va jikile va languta N’waxikhovha loyi a ri karhi a hlantswa tipiku ta yena enambyeni. “Ha khensa, N’waxikhova. U hi endlele siku!” va vula.

“Ku khensa mina!” ku vula N’waxikhovha, a ri karhi a hlantswa swimarhani leswi a swi ri kona etinsiveni. “Sweswi, loko hinkwenu mo miyela, ndzi nga kota ku tlhelela eku etleleni.”

N’waxikhovha u hahele ebakweni ra le nsinyeni lowukulu laha a ku ri kaya ra yena. Swiharhi leswin’wani hinkwaswo swi tlhelele ku ya endla leswi a swi endla swona. Xikandza xa N’wancololwani xi tlhelele eka muhlovo wa xona wa ntolovelo wa pinki, kambe a ha dzungudza nhloko.

“Xinyenyani lexo phunta! Wa ku dya kambe ma ha ri vanghana,” a n’wunun’wuta. Kutani a tlhelela endhawini ya yena, a yima hi nenge wun’we a khoma hi vurhongo.

“Ndza tisola swinene,” ku vula N’wampfuvu eka N’waxinyenyani nakambe. “Ndza swi twisisa loko u nga ha swi lavi ku basisa meno ya mina nakambe.”

“Kambe meno ya wena ya ta pandza!” ku hlamula N’waxinyenyani. “Hi ta tiyisisa leswaku a wu etleli loko ndzi endla tano. Sweswi a hi fambi hi ya ku kumela byanyi lebyo nyanganya leswaku u ta dya. Ndza tshemba leswaku ti whayini.”

Hiloko va khoma ndlela va famba.

* Xana u tshama u endla xihoxo lexikulu? Xana ku humelele yini, naswona u titwise kuyini hiswona?

* Xana ku humelele yini lexi nga endla leswaku u titwa u antswa endzhaku ka swona?

* N'waxinyenyani na N'wampfuvu a va ha ri vanghana hambileswi N'wampfuvu a ri ekusuhi no dya N'waxinyenyani. Xana u anakanya leswaku swi na nkoka ku rivalela van'wana loko va endlile xihoxo? Hikwalahokayini u vula tano?